

Ochrana životního prostředí v ústavněprávních předpisech

Ivana Průchová

Životní prostředí jako veřejný statek

- Nález ÚS č. 280/1996 Sb.(Pl. ÚS 15/1996 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu) a jeho vztah k navazující judikatuře ÚS
 - „Pro veřejné statky je typické, že prospěch z nich je nedělitelný a lidé nemohou být vyloučeni z jeho požívání. Příklady veřejných statků jsou národní bezpečnost, veřejný pořádek, zdravé životní prostředí. Veřejným statkem se tudíž určitý aspekt lidské existence stává za podmínky, kdy není možno jej pojmově, věcně i právně rozložit na části a tyto přiřadit jednotlivcům jako podíly.“

Ústava ČR

■ Preambule

-odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství.

■ Čl. 7

- Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství

■ Čl. 10

- Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána, jsou součástí právního řádu, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva

Listina základních práv a svobod

- Přehled ustanovení aplikovatelných ve vztahu k životnímu prostředí
 - Čl. 6 – právo na život
 - Čl.9 – prolomení zákazu nucených prací nebo služeb.
 - výjimka: služba vyžadovaná na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty
 - Čl. 11 odst. 3
 - zákaz výkonu vlastnického práva způsobem, který by mj. poškozoval životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.
 - zákaz zneužití vlastnického práva v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy
 - Čl.11 odst.4 – zásah do vlastnického práva ve veřejném zájmu (mj. ochrana životního prostředí jako veřejný zájem) – na základě zákona, za náhradu
 - Čl. 12 odst. 3 prolomení principu nedotknutelnosti obydlí Čl. 14 odst. 3 – omezení svobody pohybu mj. v zájmu ochrany přírody
 - Čl. 17 – právo na informace
 - Čl. 18 - petiční právo
 - Čl. 19 – shromažďovací právo
 - Čl. 20 – sdružovací právo
 - Čl. 21 – právo občanů přímo se podílet na správě veřejných věcí
 - Čl. 23 – právo na odpor

Listina základních práv a svobod

- Čl. 28,29,32 – vazba na pracovní podmínky
 - „pracovní podmínky“ jako subsystem životních podmínek
- Čl. 31 – právo na ochranu zdraví
- Čl. 34 – právo na přístup ke kulturnímu dědictví
- Čl. 35 – speciální environmentální článek (viz dále)

Právo na příznivé životní prostředí

- čl. 35 odst. 1 LZPS
 - „Každý má právo na příznivé životní prostředí“
- vztah k čl. 41 LZPS
- FO, PO
- Právo na příznivé ŽP
- veřejné subjektivní právo
 - procesně právní
 - hmotně právní
- prostředky uplatňování
- judikatura ÚS

Právo na informace o životním prostředí

■ Čl. 35 odst. 2 LZPS

- „Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů“

- Vztah k čl.41 LZPS
- Zákon č. 123/1998 Sb.o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 106/1999 Sb.,o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- Vztah zák.č. 123/1998 Sb. a zák.č. 106/1999 Sb.
- Informační povinnosti ve zvláštních environmentálních předpisech – vztah k zák.č. 123/1998 Sb.
- Soudní kontrola
- Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s. o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí

Ad judikatura ÚS k čl. 35 Listiny

- III. ÚS 70/97-Sb.n.u.ÚS, svazek 8, nález č. 96/1997
 - Právo na příznivé životní prostředí jako veřejné subjektivní právo
 - „Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 Listiny)
- I. ÚS 282/97-Sb.n.u.ÚS, svazek č.10, usnesení č. 2
 - „Článek 35 Listiny základních práv a svobod zakotvující právo na příznivé životní prostředí a včasné a úplné informace o stavu životního prostředí na právnické osoby vztahovat nelze. Je zřejmé, že práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze fyzickým osobám, jelikož se jedná o biologické organismy, které – na rozdíl od právnických osob – podléhají negativním vlivům životního prostředí.
 - Je zjevné, že formulace výše uvedené právní věty není akceptovatelná ve vztahu k čl. 35 odst. 2 Listiny – právo na informace o stavu ŽP

Zákaz výkonu práv způsobem, který by ohrožoval nebo poškozoval životní prostředí

- čl. 35 odst. 3
- *„při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“*
- vztah k čl. 41
- vztah k čl. 11 odst. 3 LZPS
- Vztah k čl. 26 odst. 1 ve spoj. s odst. 2 – svoboda podnikání a „limity“ podnikání

Soudní a jiná právní ochrana ve vztahu k ochraně životního prostředí

- Čl. 36 LZPS
 - Právo na soudní ochranu a jinou právní ochranu
- Obecné soudnictví
- Správní soudnictví
- Ústavní soudnictví
- ESLP

Nouzový stav a ochrana ŽP

- Úst.zák.č. 100/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Navazující právní předpisy:
 - Krizový zákon
 - Zákon o integrované prevenci
 - Zákon o prevenci závažných průmyslových havárií